

Zalai Közlöny 1900.09.08. 1-2. oldal, alul

Zalai Közlöny 1900.09.15. 1-2. oldal, alul

TÁRCZA.

Huszonöt év után.

Emlékezés.

A „Zalai Közlöny” eredeti tárcája. –

Írta: Halis István.

Úgy kellene kezdenem, hogy a hetes eső megszűnt, a nap kisütött és Kanizsa zászlódíszben állott, mikor összejöttünk.

Valószínűség szerint azonban mindez nem a mi kedvünkért történt, jobbnak találom tehát az eseményeket egyszerűen elbeszélni.

- Ez évi augusztus 18-án volt huszonöt éves találkozója azon diákoknak, kiknek osztálya 1875-ben Kanizsán végezte gimnáziumi tanulmányait.

Hitte volna valaki közülünk, hogy ily tengernyi idő múlva még huszonheten egybetalálkozunk?

Elsőnek érkezett Szántó Jóska.

Isten hozott Jóska! Már külső formád elárulja, hogy szelíd lelkű tanár lőn belőled, hisz leszakadna az iskola bolthajtása egyetlen mérges toppantásodra.

Utána Kocsis Lajos jött meg.

Alighanem hiperbola lesz, ha azt mondom, hogy ezek voltak az első „fecskek.”

Micsoda fejedelmi alakok! Gyönyörűséggel ölelgetem a pompás kiállítású gyerekeket, de örömem közé némi lelki szorongás vegyül: ha ilyen dimenziókban növekedtek a többi diáktársak is, akkor szűk lészen a Szarvas nagyterme.

Lassankint szállnak a többiek.

Minden érkező hoz magával valami emlékeztetőt huszonöt év előtti ifjúságunkból. Mire 27-en egybeverődünk, akkor nem a deresedő öregek vagyunk már: teljesen visszafiatalodtunk. Rég elfeledett dolgok elevenednek meg előttünk s nyitott szemeink nem a jelent látják.

Az én szemeimben Szántó Jóska, egy tömzsi, szőke gyerek, ki diáktársaival úgy verekedik, mint valami Botond-ivadék, s akinek külsőleg semmi köze sincsen a most megjött nagy Mohamet-emberhez. Másik Szántó Jóska az, aki alatt Látóhegyen a ló megcsikózott, – akármit beszéltek is! Sőt e pillanatban ő maga is messze kalandoz mostani énjétől. (Láthatjátok révedező szemein!) Ott lutriz az iskolapad alatt egy ragyogó szemű kis pajtással, ki később valahol Algyő tájékán földmérő lesz és aki körülbelül harminc év múlva afölött fog búslakodni, hogy nem jöhet közénk megfiatalodni. (Azt tudjátok, hogy Illésházy tanár pipaszárral jutalmazta meg a buzgó lutrizókat)

És vajjon mi köze lehet ennek a gömbölyű, békés nyárspolgárnak, Kocsis Lajos posta-tanácsosnak, ahhoz a vékonypénzű dacos legénykéhez, akit éjnek éjszakáján csak oly módon lehetett megmenteni a „Halberdó”-t kiabáló silbak lövésétől, hogy megijedt pajtásai beleteperték a hóba és magukkal hurcolták?

Külsőleg éppen semmi köze sincsen. Csupán a léleknek ismeretlen mélységében rejtőzhetik még valami a rakoncátlan ifjúból.

Szervey Dolfi siet megjönni egy nappal előbb, hogy édesanyja sírjára koszorút vihessen. Megveri az eső fényes cilinderét és szalonruháját; de ő alig érzi a záport, annyira érzéketlenné teszik a külső hatások iránt a gyerekkorbeli emlékek.

Nini, Bedő Béla is eljött közénk Znió-Váraljáról! Ruganyos a járása, derült a kedélye. Nyom nélkül suhant el fölötte a negyedszáz esztendő.

Béla meg a hátamögött álló Engländer Ottó annyira megmaradtak fiataloknak, hogy valóságos botrány.

Megvallom, csupán annyit tudtam arról a Znió-Váraljáról, hogy nagyon meszsze van s talán mandzsu népek lakják, kik alighanem rokonai hun elődeinknek. És Béla elhitette velem, hogy ott is magyar nép lakik, mely csakúgy pöröl, mint a többi. civilizált magyar, sőt anizs-kártyákat is küldöz.

Sanda gyanú nyomja lelkemet, hogy Béla megtréfált és nagyokat kacag hiszékenységem fölött. Biztosítlak azonban édes Béla pajtásom miképp ezekben az ünnepélyes órákban akár azt is elhitethetted volna velem, hogy római pápát választottak a luteránusok.

A régi szeretet könnybe borítja szemeimet, mikor Szmodis Bandi megérkezik. Az emlékek özönét hozza magával, s élesen megvilágítva áll előttem két diák, amint a magas pajta szalufáin mászkál. Vajjon csakugyan a királyi közjegyzőnek és a városi tanácsosnak, ennek a két szürke bácsinak, a régi énje szedegeti a csipogó verébfiakat?

Persze az is megesik, hogy egyikmásk nem ismeri meg a régi pajtit. Belép közénk például Zombory Lajos.

– Szervusz Lajos!

– Gyere koma!

– Istenhozott gyerek! üdvözöljük egyszerre húszan.

Lahos paroláz velünk és sorba csókolózik. Egy jól táplált úr azonban azt mondja: „Hohó, Lajos! addig nem csókolózunk, míg meg nem mondd ki vagyok én!”

Zombory aztán forgatja jobbról-balról, de sehogyse ismeri föl a nyájas idegenben Kölgyessyt. Sőt nem ismeri meg Szmodist sem, pedig mindakettő földije neki. (Somogyországból valók.) – Nem csoda: 25 év óta most látja őket először.

Bizony nehéz a múltból visszatalálni a jelenre!

Úgy-e a ti szemeitek is szökének látják Váry Jóska fűrtjeit? Úgy-e milyen nagy távolságról keresztülveti magát a lovon ez a ruganyostestű csöpp gyerek a tornateremben? Valóságos gyönyörűség nézni a visszaemlékezés képében.

Hát Gászner Pali ne volna a régi gyerek? Mindjárt mikor megjött, nem odahúzta-e szíve egykori lakóhelyéhez? A diákpajtások társaságában elsőben is végig sétált a főutcán. Ferenc Jóska (annyira belejöttem a kedveskedő nevekbe, hogy még a királyt sem tudom Józsefnek mondani.) hetvenéves ünnepére zászlók lobogtak a házakon, s a népek nagy csoportokban kijöttek a házak elé meglátni az

ideális embereket, kik nem sajnáltak pénzt és fáradságot csupán azért, hogy gyerekkorbeli emlékeiket fölfrissítsék.

Gászner Pali elvezette gárdáját egész a Hertelendy-házig. Ott ráintetett a vén vadgesztenyefa: „Gyere csak kisfiú, gyere!” – és Pali visszafordult.

Hohó, Palikám! Hiába húztad magadat feszesre és kezdtél peckesebb lépésekkel járni! A szemeim gyöngék, de szívemet nem lehet félrevezetni! Tudom, miért fordultál vissza, bár szó nem esett róla: mert ha tovább mégy és belépsz a gyerekkor délibábos emlékeitől rajzó udvarba, ha megtalálod apád lábanyomát – akkor

úgy sírva fakadsz, hogy kész nevetség lesz egy királyi tanácsostól.

Miután pedig a Rothschild Jakab intésére előállott fogatok a sörgyárba röpítettek bennünket, hát nem-e a visszatérő fiatalság következménye volt, hogy a sörgyár nagytermében a legelső halk kezdeményezésre egy szívvel és lélekkel rákezdettük: „Isten áldd meg a magyart, jó kedvvel, bőséggel!” Oly kitörő lelkesedéssel énekeltük el a fönséges hymnust, mint valamikor Páros Endre tanítósa idejében, mikor még tilos volt a hazafias dalok éneklése.

Ozsonnázás közben érkezett meg Tersánczky Jóska, az álmodozó nagy fiú, ki legolvasottabb közöttünk s folyton tökéletesíti magát oly tudomány ágakban, melyeknek mi csupán a neveit ismerjük.

Bizony, Jóska te is okosabban tennéd, ha a fővárosba igyekeznél, hol megbecsülnének s hol nem nyűgözné le tehetségedet a hivatal nehéz igája!

Ozsonna után Knortzer Gyuri főparancsnok elkalauzolt a „Tizenháromvárosba,” és megmutatta a tűzoltó-tanya pompás fölszerelését. Persze itt is a múltat látták a gyerekek. A szíves magyarázás alatt afölött csodálkoztak: hova lett innen a „Ciglenice,” melyen csónakáztunk nyáron s csúszkáltunk télen? Biz azt betemették földdel. Furcsa! Hát az a nagy épület micsoda? Kórház? Ejnye. hisz ott állott a város pajtája és kertje, melyben „gyimnasztikát” tanított Petz, amíg fölépült a tornaterem.

Az esti bankett alatt ki ne ismert volna rögtön a régi Kele Tónira? Tósztozás közben ahogyan gesztikulál, nem-e szakasztott ugyanaz a diákgyerek, aki Bördolmányos előtt (kivel legtöbb kellemetlen afférünk volt,) a latin ékesszólástánból két kézzel skandalta: „Titire, te patule...”

Csak annyiban változtatta meg Tónit későbbi foglalkozása, az ügyvédség, hogy ez készítette kollegájával, Rothschild Jakabbal együtt a jognak védelmére kelni, ámbár ezúttal nem forgott veszedelemben.

Pintarits Tamás azt gondolod, hogy nem látlak, mert olyan hátrahúzódtál? Tamás, te is a régi jó gyerek maradtál! Mivel eljöttöd kellett a huszonötéves találkozóra, hát eljöttél. S mert bankettezni kellett, hát bankettezel; sőt amikor megszáj, hát iszol is. Nem beszélsz, hanem cselekszel. Miattad mondhatnak amit akarnak.

Igazad van Tamás! Hozzád fogható igazi bölcs kevés van a földön. Azt a semmibe-vesző rövid pillanatot, mit nagyképűsködve emberi életnek hívunk, nem érdemes disputával tölni!

Rothschild Samu annyit sűg-bűg, hogy feltűnő lesz a „pestiek” előtt, és kérdés tárgyává teszik: „Ez a Samu nem szereti a haszontalan beszédet, mért sugdos tehát?”

Egyszerű a dolog. Samunak kemény a koponyája és furfangos az esze, de a szíve puha. Huszonötéves találkozásnk emlékére (milyen összejövetel eddig nem történt Kanizsán,) Samu a szegénysorsú diákoknak is örömet akar csinálni – alapítvánnyal.

Ezért aláírási ív jár körül s 270 koronát hoz. Talán kevés, de a szándék nagy.

Valaki indítványára ezt a pénzt letesszük alapítványként a gimnáziumban „barátság” cím alatt. Ha Isten éltet bennünket, akkor a következő összejövetelünkön kiegészítjük többre.

Fakult arcképek s régi „klasifikációk” kerülnek elő. Meghatottsággal beszélgetünk elhalt osztályos társainkról. Az akkori gimnáziumban a mi osztályunkban volt legerősebb az egymásíránt való baráti szeretet, s ennek egyik látható jele szegény Petrekovits Ferkó sírja fölé emelt kőkereszt a kiskanizsai temetőben.

Az ezerféle visszaemlékezés közben hamar megjön az éjfé. Vigyázzunk, mert Blumenschein Vili oly nesztelenül intézi a pezsgőzést, hogy észre se vesszük, már megárt. Pedig még holnap nagy napunk lesz. Célszerű tehát, ha („mozgás kedvéért”) kávézni megyünk, s aztán lefekszünk.

Alig lépünk az utcára, hát nem a Neumark Béla érkezik fiakkeron? – Persze rögtön galléron csípjuk, leszállítjuk és jól összeszidjuk, hogy még a huszonötéves találkozásunk alkalmával sem enged nyugtot a keszthelyi betegeknek.

Neumark Béla sem változott a negyedszáz év alatt egy csöppet se. Ugyanaz, aki tanulás között elfelejtkezett a mulatságról diákkorában, s most éjfé után érkezik a délre kítűzött összejövetelhez. Azt azonban meg kell adni, hogy pontos ember. A világért el nem mulasztja levélben megírni, hogy „okvetlenül megjövök ekkor és ekkor,” – de a levelet magával hozza kabátzsebében – és személyesen kézbesíti.

Édes fiam, Spur Pista, hát te mit késlekedel? Örül a lelkem ahogy rád tekintek. Baráti szeretet sugárzik arcodról, s a szemeid éppen úgy nevetnek, mint amikor még igazi gyerekek voltunk. A kezedbe törött ceruza-csúcsot megmutatod nekem, kinek szerénysége tiltja elárulni a ceruza irányítóját, mert annak személye igen közel áll hozzám.

Milyen szerencsés fiú vagy te druszám! Kívüled csupán Bedő Béla dicsekedhetik ily örökösen megmaradó baráti emlékkal, akinek Csoknyay Gyula ajándékozta valamelyik nevezetes ütközet alkalmával.

Olyan fölséges kedved vagyon Pista, szinte látom, hogy kevés biztatás mellett kollegáddal, Eperjessy Dezsővel együtt szívesen keresztül mulatnátok az éjszaka-t jó bor mellett, cigány mellett, sőt talán még akkor is fületekbe muzsikáltatnátok, mikor már a nap felköltötte nyugalmas ágyaiból a megbotránkozó filisztereket.

A kávéház előtt kiülünk az utcára s dévajkodunk. Éveink összege több mint 1200, – s ha egymásután éltünk volna, akkor közülünk az elsők jóval Árpád előtt itták volna az erjedt kancatejet valahol Ázsiában.

Másnap reggel hamarjában egybeverődünk és teljes számban bevonulunk a felső-templomba, melynek újraépítésén fáradoznak napjainkban.

Reánk nézve igazi szerencse, hogy nem építettek új templomot, legalább abban a formájában találtuk, minő régen volt: mikor, mint diákok reggelenként párosával jártunk bele.

A gyerekek nem győzték bámulni: az egyszerű templom külsője milyen szép, tornya pedig egyike a legpompásabb alkotásoknak! Belseje azonban kopottabb, mint negyedszáz év előtt, de mi gyönyörűségnek láttuk. Az ablakokon beryogott a nyári napsugár s arannyal vonta be gyerekkorbeli emlékeinket, melyek csapatostul rohantak meg bennünket a hűvös bolthajtások alatt.

Amely helyen álldogáltunk, mint diákok, oda sorakozunk: a templom hajójába. Meghatva, komolyan húzódtunk egymás mellé: zsidók, luteránusok, pápisták. Valami édes áram szállt a levegőben. Éreztük, hogy mindannyian egy atyának vagyunk gyermekei, s hogy az Örökkévaló nem fog rítus szerinti különbséget tenni a jó emberek között.

Vasárnap levén, a templom megtelt néppel, kik bámulva nézték a szokatlan csoportozatot.

Horváth György misézett, a piaristaház új igazgatója. Kölgyessy és Pulay minisztráltak neki.

Repesett a szívünk örömeben Kölgyessy Kálmán, hogy oly biztosan végeztet teendőidet. Pedig a minisztrálás nem olyan könnyű dolog, mint a királyi járásbírótság vezetése!

Hanem Pulay Kari minden mozdulatára szorongás fogott el bennünket. Mert úgy van az Kari pajtás, hogy nehéz természeted dacára mi szeretünk téged, és nagyon féltettünk, miképp belesülsz a minisztrálásba. Ezt pedig nem lehet kiigazítani, mint a hibás telekkönyvvezést. Lám a rettenetes bajszú Zombory Lajos, ki pedig már ifjúkorában legyőzött egy megvadult borjústehenet, (emlékeztek rá, hogy csupán zsinóros nadrágja szenvedett némi folytonossághiányt!) az érted való drukks miatt lőn oly rosszul, hogy mise közben kivonulni, Neusiedler Tóni házába bemenni és ott annyi konyakot meginni kényszerült, mennyi képessé tette aggódó kebelét a félelem elviselésére. Kari, ez a te lelkeseden szárad!

Mise után a fényképészhez megyünk, hogy emlékképet csináltassunk.

Váry, Szervey és többi kicsinyek álljatok az első sorba; Kölgyessy, Gászner, Spur, Áts hátra! Csak úgy, mint valamikor álltunk annál a fotografusnál, kinek egymás mellett három g volt a nevében. (Lingg Gyula.) Az akkori és mostani kép között úgy se lesz más különbség, mint hogy akkor valamivel dúsabb hajunk volt. Hanem te szöszeke Schuch Lajos, ki annyira örültél e napnak, jól teszed, ha kissé magasabbra állsz, mert másképp könnyen el fogsz tűnni a képről, az előtted levő imponáló terjedelme miatt.

Mikor a kép megvan, elmegyünk a gimnáziumba.

„Gyermek-reményink s bánatink tanyája” előtt meglepetés ér bennünket: gazdag lombozatú, nagy parkot találunk ott, hol egyetlen bokor sem vala 25 év előtt.

Hanem a gimnázium szakasztott a mi régi kedves épületünk. Hála Isten nem csináltak újat helyette!

A szíves direktor maga vezet végig a házban, s előzékenységgel mutat meg minden szobát.

A rajzteremben megtaláljuk a régi vasállványt, melybe „Kőjösbácsi” (Szász Károly) beléhelyezte a mértani ábrákat. Ezek a suszter-székek még azokból valók, melyeket feldöntögettünk azon órák alatt, mikor Bördolmányos György tanított a rajzterem alatti két osztály valamelyikében. A székek által okozott dőngésre t. i. mindig mérges leve Bördolmányos, és az egész tanítási órán keresztül szidta „a mostani stupidusz, trunkusz kölyköket,” és – nem kérdezett a leckéből.

Az iskola-padokban még megtaláljuk vásottságainknak faragott emlékeit. Minden a régiben van. Csupán a természetrajzi és fizikai fölszerelés változott azóta: gazdagabb, mint a mi időnkben.

Mindent megnézünk. Benyitogatunk a tantermekbe, beülünk régi helyeinkbe. Fáradhatlan kalauzunk végre a földszinti hosszú folyosón keresztül (hol néha reggeli misét hallgattunk, ha a téli idő zordonsága miatt nem mehettünk templomba,) az ebédlőterembe vezet bennünket, s ott magyar szívességgel megvendégeli az öreg diákokat. Isten éltesse a derék igazgatót sokáig! Ötvenéves összejövetelünk alkalmával ismét hozzon össze vele a szerencse, ha nem is direktori, de legalább rendfőnöki minőségben!

Az iskolai számos emlék teljesen visszavitt bennünket a diákévekbe. Másról már alig beszélünk. Halasi Károly nyilvánosan sajnálkozik, miért nincsen a közelben – dinnye, melyet hirtelen elsajátítson, miként megcselekedte gyerekkorában.

Eközben dél felé jár az idő, elmegyünk tehát egy közös ebédre a Szarvasba.

Vidáman folyik az ebédelés és örömmel beszélgetünk 40–50 éves találkozóinkról. De én tépelődöm: vajjon a következő összejövetelünkig, (ahogy Haller János mondja,) hányak engedi a bolond testet mulatni a más városnak tisztartója, a halál?

És szomorú érzés vesz erőt rajtam. Alig látom a két öreg katonának egymással való évődését: Saly Guszti „hapták” vezényszavára mint ugrik föl az asztal mellől Pulay, és vágja magát szabályos állásba. Mindez nagyon mulatságos lehet, de én nem bírom élvezni. Érzem a válás közeledését s valami fojtogat Tollam nehézzé vált.

Csak még az ünnepélyen jelenvoltak neveit próbálom összeróni.

Köszönöm hogy eljöttetek, gyerekek!

Íme a részvevők:

Áts József v. jegyző: Kanizsa.

Bedő Béla kir. albíró: Znió-Váralja.

Blumenschein Vilmos kereskedő: Kanizsa.

Eperjesy Dezső főmérnök: Szombathely.
Engländer Ottó kereskedő: Kanizsa.
Gászner Pál pénzügyigazgató: Budapest.
Halasi Károly magánzó: Mura-Vid.
Halis István v. tanácsos: Kanizsa.
Kele Antal ügyvéd: Zala-Egerszeg.
Kocsis Lajos posta-tanácsos: Budapest.
Kölgyessy Kálmán kir. jbíró: Lengyeltóti.
Knortzer György vezértitkár: Kanizsa.
Neumark Béla v. orvos: Keszthely.
Neusiedler Antal tszéki bíró: Kanizsa.
Pintarits Tamás bir. írnok: Perlak.
Pulay Károly s. telekkönyvvezető: Kanizsa.
Rothschild Jakab ügyvéd: Kanizsa.
Rothschild Samu ügyvéd: Kanizsa.
Saly Ágost vasúti ellenőr: Budapest.
Schuch Lajos posta-főtiszt: Kanizsa.
Spur István urod. főmérnök: Budapest.
Szántó József főgimn. tanár: Rozsnyó.
Szervey Adolf postatanácsos: Budapest.
Szmodis Endre kir. közjegyző: Igal.
Tersánczky József postatiszt: Kanizsa.
Váry József tanító: Kanizsa.
Zombory Lajos tsz. írnok: Budapest.
Elmaradásukat levélben kimentették:
Beck Lajos plébános: Bicsérd.
Berger Ignác főmérnök: Algyő,
Götz Sándor plebános: Lancsuk.
Koncz Adolf ügyvéd: Mohács.